

z mehko omočeno gobo. Dal sem tudi klišire, tako, da se je popolnoma vse izmilo od znotraj. Ko je bilo vse snažno in dobro izmito, smo v take dele, kjer so bili le še samo mehurčki, brizgali mlačno vodo, kateri smo dodali polovico svinčenega kisa (Bleissig); vgnjide pa smo namazali s sledečim mazilom: pol lota lopatikne tinkture, četrt lota kafre in dva lota svinčenega kisa; vse to se je vkup zmešalo in potem pridjalo 6 lotov laškega olja in prav dobro skupaj pomešalo. S tem mazilom smo vsak dan vse bolne dele namazali, ki smo jih popred vselej zgoraj imenovano vodo dobro izmili. To smo tako dolgo ponajljali, da so se vsa bolestna znamenja izgubila.

Če je že bolezen daleč v nožico segla, se morajo s kakim volnim peresom ti deli znotraj namazati ali pa mazilo s kliširo na te dele pripraviti. Tako sem delal in prav hitro je pomagalo. Po takem ravnanji so se vse te krave v 10 dneh popolnoma ozdravile.

Pri biku smo pa ravnali tako-le: Najpred sem okoli popka dlako postrigel, potem ga z zgoraj imenovano vodo dobro izmil in z zgoraj omenjenim mazilom vsa bolna dela dobro namazal. To sem ponavljal vsaki dan dvakrat, dokler je bilo še kaj bolestnih znamenj dobiti. Se vé da ta čas, dokler se nismo prepričali, da je popolnoma zdrav, se ni spuščal na krave. Po takem ravnanji se je že o 7 dneh čisto ozdravil.

Ako bi pa kdo rekel, da ta bolezen ni bila nalezljiva, tega s tem-le prepričam. Od neke bolne krave sem malo žlema neki zdravi kravi djal na sramnico, in hitro se je prikazalo, da se je v njej bolezen začela. Se vé, da se je tudi potem lahko hitro ozdravila. Tako sem naredil skušnjo, če tudi ni nihče zato vedel.

France Polanšek,

živinozdravniški pomočnik in mestni ogleda
klavne živine v Kranji.

Gospodarske skušnje.

* *Kako pokončati ali vsaj odgnati črve iz vrtno zemlje.* Voda, ktera ostane pri pranju oblačil, ima v sebi mjlnico (žajfnico). Če to polijemo po zemlji, zlezejo črvi na vrh zemlje in se poberejo. Na Angleškem rabijo apneno vodo; oni si napravijo posodo, v katero vlijejo vode in dodenejo nekoliko apna. Ko se voda včisti, se polije po zemlji; črvi zginejo. Tudi voda, v kateri se je kuhalo nekoliko orehovega perja, je za to dobra.

Gospodarske novice.

* *Trgovsko društvo s kmetijskimi pridelki za Primorske slovenske okrajine na akcije* se je ustanovilo v Gorici. Izvolil se je že izvršilni odsek, ki naj stori vse potrebno in najpred osnuje pravila da začne potem svoje delovanje. V ta odsek so voljeni: gg. R. Dolenc, vodja vinorejske šole na Slapu; V. Dolenc; dr. Žigon, deželni poslanec; dr. Gasparini, advokat; Fr. Krševani, posestnik v Dornbergu; J. Faganel, deželni poslanec; za predsednika odbora je izvoljen prof. Povše.

Šolske novice.

* *Učitelji Mariborske okolice* so se ločili od mestnih gospodov tovarišev, ter si pod vodstvom umnega gosp. učitelja Dominkuša napravili posebno učiteljsko društvo, ktero se je 1. dan t. m. slovesno pričelo. Vsled tega velik razsrd na strani — menda le nekterih mestnih učiteljev, katerim je glasilo „Marb. Ztg.“, glasonoša in odvetnik pa — skoz in skoz nemški — Jaksche. — Tako na Štajarskem, kakor pri nas na Kranjskem.

Mnogovrstne novice.

* *Rodoljubi Ptujškega volilnega okraja* so v skupščini 11. dne t. m. deželnega poslanca in odbornika g. Hermana soglasno postavili za kandidata pri volitvi v državni zbor. To časti kakor rodoljube tako tudi predragega nam Hermana, kateri utegne iz ljubezni do našega naroda tudi še to za-nje darovati, da kandidaturu prevzame. — Tudi mi čestitamo vrlim Ptujskim volilcem k temu sklepu.

* *Judje v južni Rusiji in Rumuniji* uganjajo čudno trgovino z ženskami. Oni si najamejo mlade ljudi pri kristijanih na Turškem, kateri s Turškimi popotnicami v Besarabijo gredó, ondi mlado žensko za „ženo“ vzamejo in po ženitvi se s to svojo „ženo“ domú na Turško vrnejo. Tje pripeljana uboga žena se potem ondi za sužno prodá. Isti človek gré s potnim listom pod družim imenom kmalu spet v Besarabijo in odtod pripelje spet drugo „ženo“. Meseca sušca letos so na ruski ladiji „Juno“ nekega takega juda zgrabili, ki je več lepih Ruskih žensk iz Besarabije odpeljati hotel. Poklican pred sodnijo ni mogel tajiti svoje kupčije z ženskami; dokazano mu je bilo, da je vsako leto več mladih žensk tudi iz Ogerskega in Erdeljskega na Turško živinsko-pohotnim turčinom prodal. In vendar judovski narod gospoduje dandanes nemške liberalne Avstrijske časnike in borso Dunajsko!

* *Prve češnje Goriške ali Vipavske* so dobili na Dunaj že 10. dan t. m. Slane pa so bile zeló, kajti funt se je prodajal po 80 krajc. Al ker je na Dunaji zdaj vse tako silno drago, zakaj bi tudi slovenske češnje ne bile?

Národno-gospodarske stvari.

Finančne homatije na Dunajski borsi. *)

Omenili smo v zadnjem listu, da med denarne barantače na Dunajski borsi je vdarila strahovita finančna strela, ktera je na kant djala sto in sto taci ljudi, ki so si svoje žepe polnili od denarne igre na borsi, ti pa so za sabo potegnili toliko družih po več krajih, da se dandanes še ne vé, koliko nesreče bode iz vsega tega. Na kant je prišlo mnogo velic in bogatih spekulantov; na kant so prišle nektere Dunajske banke, da ne morejo plačati, kar bi imele; na kant gre zaporedoma vsak dan po sto družih ljudi, ki so bili v kaki zvezi z unimi. Zato se je že nekoliko nesrečnežev vstrelilo, zaklalo ali zavdalo, nekteri so znoréli itd. Tako, na priliko, se je vstrelil vitez Gustav Boschan, véliki trgovec in bankir, zavdal se je neki branjevec itd. Samo iz teh dveh nasprotnih izgledov (véliki trgovec in branjevec!) bralci naši lahko sodijo, v kako različne kroge sega rësk in trësk borsni ali „Krach“, kakor mu nemški časniki pravijo.

In tolika nesreča je maslo one hvalisane liberalne dôbe, v kateri gospodujejo nemški centralisti! Naj tajijo to, če morejo, zdaj oni časniki s svojimi privrženci, ki so podkopali ministra Hohenwarta in Schäffle-a, katera bi bila že davno v okom prišla neizmerni vrtoglavnosti spekulantov na borsi. Ta, ta neomejena špekulacija gospodujoče nemške ko-

*) Kaj je borsa (Börse, bourse), tega marsikak bralec naš, ki se živi od žulov svojih rók, še ne vé, in dobro je, da ne vé. Ime „bourse“, pravijo, da izvira od neke žlahne rodovine z imenom „van der Beurse“ iz Brügge-a, kupčijskega mesta na Flandernskem, ki je del Belgiškega kraljestva; v njeni hiši so se l. 1530. trgovci zbirali in kupčije delali. Prva očitna borsa se je ustanovila v Amsterdam-u v Holandiji; nad njenimi vratami so bile vsekane tri mošnje (trois bourses, drei Beutel).

terije je kriva vseh teh nesreč, katerih ne bi nikakor obžalovali, ako ne bi s krivimi trpeli tudi nedolžni. Zdaj se dr. Giskra lahko smeja, ki je v par letih si prigospodaril milijone, in ravno tako dr. Schindler in dr.

Čujmo zdaj, kaj o teh homatijah jako mirno piše veljavni Dunajski list „Tresor“ pod naslovom: „das Ende der Finanzepoche“ in „zur Suspendirung der Bank etc.“.

„Vsaka reč — pravi — le nekaj časa trpi. Kar se je zdaj zgodilo na Dunaji, to so vsi misleči ljudje davno vedeli, da se zgoditi mora. Apostoljni borsni so sicer zasmehovali vsacega in za krivega preroka proglasili, kdor jim je pravil, da mora priti hud polom. Zdaj imamo ta potres. Že danes se taci, ki na borski plačati ne morejo, šteje na stotine, — taci, ki velike zgube trpijo, na tisočine, — vsa zguba skupaj pa na milijone in milijone. Vsi pošteni opomini zvedenih mož bili so bob v steno, — pridigovalo se je gluhim ušesom. Zakoni narodnega gospodarstva so se z nogami teptali, — zdaj se ta nečimurnost maščuje grozovito!

Kaj pa je krivo teh nesrečnih homatij, o tem se je govorilo in pisalo že veliko. Razuzdana špekulacija je sama sebe vjedla, kajti zadnje čase se je vrgla celó na tako stran, ki od nekdanj veljá za najnevarnejšo. Za svét, kjer se imajo hiše zidati, se je plačevala taka cena, da so se norci smejali, in kupovali so se na špekulacijo po silni ceni taki prostori, o katerih se je vedelo, da se še veliko let ne bode moglo nič zidati. Plačevalo se je pa vse to s delnicami (akcijami), katere imajo papirnato vrednost, ki je danes taka, danes taka. Tako se je narastlo in po vseh krajih in na vso moč razširjevalo grozno velikega tacega delničarskega papirja, če je pa treba bilo, plačati z denarjem ta papir, pa ga ni bilo. Vse to je prav veliko pripomôglo k današnjim borsnim zadregam. Poleg tega pa je tudi znano, kako so nekteri ustanovniki bank (Gründer) in njih opravilniki (Verwaltungsräthe) gospodarili in se mastili z bogatimi dohodki. Kakor gobe po dežji so pretekla leta rastle iz tal banke, katerih je dozdej že nad 120 v Avstriji. Ministerstvo je s polnimi rokami kar sipalo banke po deželah mnogim bankinim ustanovnikom ni bilo mar za korist ljudstva, ampak le za mastne dohodke lastne. Pošast, katera ima svoje gnjezdo na Dunaji, pa bo zato segla še dalje po družih mestih, kajti tacega papirnatega akcijskega denarja se veliko nabaja tudi drugod.

Ko se je ta rêsk in trêsk prigodil na borski, kar brž so ustavoverski časniki začeli vpiti: naj država pomaga nesrečnim igralcem na borski, in kako? — Da se predrugačijo pravila (štatute) Dunajske banke tako, da sme še čez tista 2 milijona bankovcev izdati, ki niso pokriti z zalogo srebra ali srebernega denarja, ki ga banka hranuje v svojih hramih. In ta njihov krik je res vslišalo ministerstvo. Silno važno vprašanje je zdaj to: ali sme Avstrija zavoljo zadrege nekterih špekulantov svoje denarstvo razpostavljati nevarnosti? Če je sila, s katero se zahteva predrugačenje bankine postave, jasen dokaz za to, da borska v Avstriji dandanes na prvih goslih gode vladi, moramo vendar prašati, po kateri pravici imamo tak nenaraven stan v Avstriji? Res, da tudi druge države so segle po taki silni pomoči takrat, ko so korenine narodnega gospodarstva, to je, davkeplačevalci dežele, v nevarnosti bile. Al kakošen pomen pa pri nas za državo imajo borsni igralci, če tudi so taki, ki zraven denarnega igranja na borski tudi kako fabriko ali kupčijo imajo? Ali so mar oni, ki državne blagajnice polnijo z davki? Ali mar oni stoterim in tisučerim ljudém dajejo zaslužka? Ali niso nasproti oni tisti troti, ki na borsnem polji samo in edino samo za svoj žep

grabijo dobiček; če pa njim igra spodletí in kurzi njihovega vrtoglavega papirja padejo, kako smejo klicati državo na pomoč? Če si ti igralci sami ne morejo pomagati v zadregah, v ktere so po svoji lastni krivdi zabredli, naj konec vzamejo v svojih špekulacijah, ne pa, da državno denarstvo in njegov kredit v vnanjih državah ob zaupanje devajo! Mi smo tega prepričanja, da po predrugačeni bankini postavi, to je, po narejanji novih bankovcev na milijone in milijone bi ona nesreča, katera je zdaj prostovoljne igralce na borski zadela, se raztegnila čez celo državo Avstrijsko z 35 milijoni prebivalcev, kajti cena srebra in zlata bi zopet poskočila, veljava bankovcev in državnih obligacij pa bi se znižala silno z vsemi hudimi nasledki, ki izvirajo iz tacega denarja, ki družega ni nego papir. Ministerstvo, ki odgovornost za gori omenjeno predrugačenje pravil Dunajske banke na-se vzame, si mora v svesti biti, da bode to reč moralo pred novim državnim zborom z jako tehtnimi razlogi in dokazi opravičiti“.

Tako je pisal časnik „Tresor“ — österreichische Zeitschrift für Capital in Rente — 14. maja, še predno je predlog ministèrski, da Dunajska banka sme kolikor hoče novih bankovcev narediti, bil od cesarja potrjen. V istem listu kaže „Tresor“, kako so kurzi obligacij in družega papirnatega denarja na Dunajski borski od 5. do 10. maja vsaki dan padali.

Naši dopisi.

Iz Dunaja 12. maja. — Razstava še zmirom ni v redu, in če dež gré, morajo obiskovalci na več krajih po mlaki koračiti. Ta nered in pa silna dragina delata slab vtisek na občinstvo. Pomoč najti zoper presilno dragino, je minister notranjih zadev 9. dne t. m. sklical skupščino različnih mož, ter jih vprašal za njihovo mnenje. Predno se je začelo posvetovanje, je magistratni svetovalec Wenzel popisal ceno živeža in stanovanja. Navadno kosilo, obstoječe iz juhe, mesa in močnate jedi z maslicem vina in koščekom kruha stane v 18 gostilnicah mestnih od 64 kr. do 1 gold. 7 kr.; če pa kdo isto vžije v kaki gostilnici v razstavi, veljá 2 gold. in še več. Za eno sobo stanovanja se mora plačati od 2 do 30 gold. na dan; gostilnica „hotel imperial“ je najdražja: za eno sobo na dan se plača od 3 do 35 gold. So pa tudi borne gostilnice, kakor gostilnica „pri zlati raci“, in vendar za eno sobo na dan se zahteva 8 gld., „pri belem volku“ po 12 gld. na dan. To se pač pravi „ljudí dreti“; zato je magistrat povabil druge Dunajčane, naj ponudijo, če imajo prazne sobe, za stanovanje tujcem, in naznanilo se mu je 2683 stanovanj z 3180 sobami; od teh pa je dozdej le 117 sob oddanih. Dragina straši ljudí, da ne gredó na Dunaj. To se vidi iz tega, da 9. dne t. m. ni bilo več kot 540 tujcev na Dunaji, čeravno je v 140 gostilnicah s 740 sobami za 11.000 ljudí prostora. Iz tega se vidi, da so zdaj še skoro vse gostilnice Dunajske prazne. Prav se godí oderuhom!

Iz Trsta 16. maja. (Nasledki Dunajskih borsnih prekucij. Lahonski prefekti v okolici. Letina. Direktne volitve.) Prekucije na Dunajski borski so tudi pri nas napravile velik strah; trgovci tožijo, da se je kupčija ustavila, kredit je skoraj popolnoma zginil in že se pričakuje mnogo falimentov. Ko bo ta moj dopis tiskan, bode se že marsikdo lase iz glave pulil, zgubivši na milijone. Da je kredit padel, prepričal sem se iz tega, da je prijadral neki Anglešk parabrod ravno v tej katastrofi, da izloži blago; toda ker vsak, tako trgovci tukajšnji kakor dalnji, pričakuje, kaj prinese prihod-